

Trollsländor i Halmstads kommun

Tips på lokaler och strategier för att upptäcka luftens juveler i Halmstads kommun

John Strand, Hushållningssällskapet Halland

Omslaget visar 10 arter av trollsländor som alla är vanliga i Halmstads kommun.
Uppiifrån och från vänster till höger är det: kungstrollslända, bred trollslända,
blå kejsartrollslända, fyrfläckad trollslända, blodröd ängstrollslända, tidig mosaikslända,
höstmosaikslända, blåbandad jungfruslända, svart ängstrollslända och pudrad smaragdflickslända.
Baksidan visa en fyrfläckad trollslända.

Innehåll

Om denna skrift	4
Varför trollsländor?	5
Trollsländor ur olika aspekter	7
Strategier vid trollsländeskådning	14
Tips på litteratur, utrustning och web-sidor	15
Vett och etikett	19
Halmstad som trollsländekommun	20
Vilka arter hittar man i Halmstads kommun och var, när och hur hittar man dom?	22
Tips på lokaler	22
1. Buffringsdammarna vid Getinge	24
2. Våtmarken vid Långenäsudden	26
3. Hamnutfyllnaden	28
4. Trönninge ängar	30
5. Larssons våtmark och dammarna där	32
6. Pramma eke/Fotstad	34
7. Vadstället vid Sennan (Nissan)	36
8. Rothugget	38
9. Stjärnarpsdalen	40
10. Långeby	42
11. Våtmarken vid Skedala	44
12. Björkelund	46
Tack!	48
Artlista och bildgalleri på de arter som påträffats i Halmstads kommun	50

Om denna skrift

Med denna lilla bok hoppas jag kunna väcka intresse för trollsländor i Halmstad, och ge halmstadborna tips på var man kan leta för att se olika arter.

Sammanställningen över trollsländor och trollsländelokaler i Halmstads kommun är mitt helt personliga urval. Grunden är de inventeringar av anlagda våtmarker jag gjort i två större projekt vi drivit på Hushållningssällskapet Halland: ”LIFE-Goodstream”, finansierat av EU, Havs- och vattenmyndigheten samt Prytz stiftelse och ”Våtmarker som flödesbuffrare”, finansierat av Naturvårdsverket. Vad gäller antalet fynd och den totala artlistan för Halmstads kommun så kommer datan från Artportalen.

Lokaltipsen är långt ifrån heltäckande, utan är helt enkelt de lokaler jag gillar när det gäller att skåda trollsländor och som är hyfsat besöksvänliga. Alla foton har jag tagit, om inget annat anges, och alla utom fyra stycken är tagna i Halmstads kommun. Tre av undantagen är sådana som inte setts i kommunen; dvärgflickslända (fotot taget utanför Sala), mindre kejsartrollslända (fotot taget i Blekinge) och karmintrollslända (fotot taget i Slovenien). Den fjärde arten är klarblå mosaikslända där fotona jag fick på den i Halmstad var bra nog för artbestämning men knappast publiceringsbara, så därför tog jag med en bild på en individ som jag fotograferat på Öland. Alla påståenden jag gör om de olika arterna och lokalerna i Halmstad bygger på mina personliga erfarenheter i fält de senast 3-4 åren. Allmänna uppgifter om trollsländor i texten kommer från diverse litteratur och hemsidor, särskilt boken ”Nordens trollsländor” och Trollsländeföreningens förträffliga hemsida, men eventuella fel är helt och hållet mina.

Varför trollsländor?

Orsaken till att jag blev intresserad av trollsländor är att jag som projektledare för EU-LIFE-projektet LIFE-Goodstream sedan 2019 inventerat trollsländor i de våtmarker vi anlagt i projektet. Syftet med våtmarkerna var dels att motverka övergödning och översvämningar och dels att gynna den biologiska mångfalden. I projektet valde vi just trollsländor som en lämplig organismgrupp för att indikera om vi lyckats avseende biologisk mångfald. Orsaken till att vi valde trollsländor är deras livshistorie-egenskaper. De tillbringar sitt liv dels i vattnet som larver och dels i luften på land som vuxna. Således behöver de både bra vattenmiljöer och bra landmiljöer för att trivas. Så om man har mycket trollsländor vid en våtmark indikerar det en bra miljö både på land och vatten. Sedan använde vi trollsländor även i ett annat projekt: "Våtmarker som flödesbuffrare" där vi undersökte drygt 100 anlagda våtmarker i södra Halland. De bästa lokalerna som ligger i Halmstads kommun är medtagna i denna bok.

Så efter att under 3-4 år ha inventerat trollsländor i arbetet, så blev jag alltmer fascinerad över dessa fantastiska insekter. Jag började besöka lokaler utanför projektområdet runtomkring Halmstad (och Sverige), och jag fick dessutom med mig min fru Viveka Strand på trollslände-tåget. Det har blivit mycket trollsländeletande för oss på fritiden de senaste åren...

Trollsländorna upphör aldrig att förvåna. Hur kan de hitta till en nyanlagd våtmark så snabbt? Hur kan det finnas så många olika arter i en enda våtmark? Hur kan våtmarkerna längs Trönningeån hysa mer än häftan av alla arter som reproducerar sig i Sverige?

Dessutom är de lättstuderade och "har saker för sig". Det är roligt med djur som är aktiva och som har en massa intressanta beteenden. Jag kan lätt fastna vid en strandkant för att t.ex. kolla hur många gången den breda trollsländehonan doppar rumpan i vattnet på samma ställe vid äggläggningen och sen gå ut och kolla hur många ägg det blev av det (ca 200 ägg visade det sig).

Dessutom är det fantastiskt trevligt med en djurgrupp som är aktiva under hela växtsäsongen från april/maj till september/oktober och bara vid fint väder dessutom! Istället för att gå upp i ottan eller stå helt vindpinad vid kusten i någon höststorm för att skåda fågel, kan man spankulera omkring i strålände solsken framåt 11-tiden vid en våtmark. Jag som dessutom är lat av mig gillar grejen med att man bara kan sätta sig vid en strandkant och studera myllret.

Som biolog är det också ganska uppfriskande att arbeta med en djurgrupp som faktiskt ökar i artantal i landet och där många arters utbredningsområde också ökar. Till viss del beror förmodligen ökningen på mindre trevliga saker (klimatförändring), men även nyanläggning av våtmarker lär påverka och att vattenkvaliteten faktiskt är

bättre nu än den var på slutet av 1900-talet. Utöver att det är trevligt i sig så ger det en ytterligare dimension i trollsländeskådandet i och med att faunan ju faktiskt utökas medan man håller på. Hos oss i södra Halland är arter som blå kejsartrollslända och mindre rödögonflickslända redan ordentligt etablerade sedan de dök upp i Sverige i början på 2000-talet, men istället så är det spännande tider avseende vad till exempel mindre kejsartrollsländan ska hitta på. Den har nyligen etablerat sig i Sverige (2010) men hittills verkar den hålla sig i östra delarna. Jag hoppas den hittar till oss också så småningom. Det är en extra kick att spana specifikt efter den när man är ute.

En annan fördel är att det inte någon materialsport. I princip behöver man inte mycket utrustning. En håv och/eller enkel kikare räcker länge. Sen ska jag villigt erkänna att jag tycker det är kul med prylar och gärna testar alla möjliga hjälpmedel som finns. Min senaste pryl är Pentax minikikare Papilio, med en helt löjligt bra närgräns på 0.5 m. Man kan använda kikaren på individer man håller i handen! Men den kräver lite vana eftersom synfältet är väldigt litet, så jag rekommenderar den inte till någon som är helt ovan vid kikare (se mer under avsnittet Utrustning).

Trollsländorna och trollsländeskådarna är i en ganska trevlig fas tycker jag. Det är fortfarande ganska stora luckor i t.ex. utbredningen av olika arter beroende på att de inte är så välstuderade, vilket ger lite extra krydda. Man känner att man är med och fyller i kartan liksom (se t.ex. bild 1). Samtidigt så är det ett aktivt och växande intresse och trollsländeskådare är trevliga och hjälpsamma. Trollsländeföreningen och Facebook-gruppen Trollsländor (se litteraturlistan) där man kan få hjälp med artbestämning och diskutera trollsländor på ett avslappnat sätt gör också det hela roligt.

Hoppas att fler kan få upp ögonen för trollsländor och komma ut i naturen till en våtmark sjö, eller å och upptäcka de fantastiska flygande juvelerna!

Bild 1. Första fyndet av vinterflickslända i Halmstads kommun och det andra för Halland. Stjärnarp den 21 juli 2021.

Trollsländor ur olika aspekter

Trollsländor är en mycket gammal organismgrupp, och de första "ur-trollsländorna" uppstod under Karbon-perioden för ca 300 miljoner år sedan, och de har faktiskt förändrats ganska lite sedan dess. En tydlig förändring är dock att storleken har minskat från de jätte-trollsländor som fanns under Karbon och Perm. Vissa av de arterna hade ett vingspann på 75 cm vilket är i storleksordning mellan skata och kråka! Dagens trollsländor är något mer blygsamma i sin storlek, där världens största trollslända vad gäller vingbredd är Giant Petaltail ("jättetekronbladstjärt") i Australien med sina 15-16 cm. Det svenska rekordet har blå kejsartrollslända med en vingbredd på 11-12 cm (bild 2). Den minsta trollsländan i världen är Scarlet Dwarf ("scharlakansröd dvärgtrollslända") som lever i Sydostasien och som har en vingbredd på bara 1,8-2 cm. Den minsta trollsländan i Sverige är dvärgflicksländan med en vingbredd på 2,2-2,5 cm (bild 2).

Bild 2. Sveriges största respektive minsta trollslända. Blå kejsartrollslända till vänster (gruppen egentliga trollsländor) och dvärgflickslända till höger (gruppen flicksländor). Blå kejsartrollslända är mycket vanlig i Halmstad men dvärgflickslända har aldrig sett i Halland.

Det finns totalt ca 6 000 arter trollsländor i världen, de flesta i tropikerna. I Europa har det påträffats ca 160 arter och i Sverige 65 arter, varav åtminstone 60 reproducerar sig.

Biologin (trollsländans liv)

Trollsländor delas in i två grupper, dels flicksländor och dels egentliga trollsländor. Flicksländorna är mindre och spensligare och kan beskrivas som flygande tändstickor, medan en egentlig trollslända är en flygande cigarett eller till och med flygande cigarr när det gäller de största arterna (se bild 2). Flicksländorna flyger långsammare och mer "vimsigt" ofta i strandvegetationen och bland gräset en bit från vattnet, men även lågt över vattenytan. De sitter ofta också på flytbladsvegetation ute i vattnet. De egentliga

trollsländorna är mästeflygare och patrullerar ofta över vattnet och kan göra blixtnas snabba rikttningsförändringar och utfall mot rivaliserande sländor eller byten.

En vanlig missuppfattning är att en trollslända bara lever en dag, men så är det inte. Man tänker nog då på dagsländor, som ofta endast lever någon enstaka dag som vuxna individer. Trollsländor däremot lever längre som vuxna. Till skillnad från dagsländor har de fullt utvecklade mundelar som vuxna individer och livnär sig som rovdjur och tar andra insekter. Som vuxna lever de någon eller några månader under framför allt sommaren och "trollsländornas tid" är från slutet av april till början av november, grovt räknat, där vissa arter är tidiga och bara ses under maj-juni, medan andra kläcks senare och inte dyker upp som vuxna förrän i juli. Det finns dock ett notabelt undantag. Det finns nämligen en art som lever som vuxen i nästan ett helt år och som man kan se i princip när som helst på året, och det är vinterflickslända (bild 1). Det är en ganska oansenlig brun-beige flickslända som har en huvudsaklig östlig utbredning i Sverige, men den har noterats på flera platser i Halmstad de senaste åren. Första fyndet i kommunen var i en LIFE-Goodstreamvåtmark i Stjärnarp i juli 2021.

Larvstadiet kan vara flera år, och även larverna är rovdjur och tar andra vattenlevande insekter, grodyngel och till och med fiskyngel.

Trollsländornas parningsbeteende och äggläggning är ganska intrikata historier som ofta är iögonfallande och lätta att se. Det börjar med att hanen grabbar tag om honans nacke med de bihang den har längst ut på bakkroppen. De kan då flyga runt ihopkopplade på detta sätt ganska länge (kallas för "tandem", se bild 3). Om honan är parningsredo för hon upp sin bakkropp till hanens sekundära könsorgan som sitter på undersidan av bakkroppens främre del. Där har hanen tidigare placerat sin sperma. När befruktningen är genomförd är det dags för äggläggning. Antingen flyger de fortfarande runt i tandem-koppling och kan då landa på lämpliga ställen t.ex. i vattenvegetation där honan lägger sina ägg medan hanen fortfarande är hopkopplad med henne, eller så flyger de hopkopplade över vattenytan och honan lägger sina ägg genom att tillfälligt doppa bakkroppen i vattnet. Hos vissa arter släpper hanen taget om honan efter befruktningen och hon sköter äggläggningen helt på egen hand. Ofta flyger hanen då runt honan för att "skydda" henne från andra hanar som vill para sig. En variant på tandem-kopplingen är parningshjul som framför allt flicksländorna gör. Då flyger de runt med honans bakkropps-ände låst vid hanens sekundära könsorgan så att paret bildar ett hjul eller en hjärtlik form (se bild 3).

Bild 3. Till vänster blodröd ängstrollslända i tandem och till höger pudrad smaragdflickslända i parningshjul.

Trollsländornas anatomi och färgvariation

Jag avser inte gå igenom detaljer i utseende för de olika arterna i denna skrift, det finns så bra material redan för att bestämma vilken art det är man ser (se litteraturlista). Men några termer kan vara bra att känna till och som används i texten här för att hjälpa till att beskriva vissa arter. En ljus lyrflickslända används som exempel i bild 4, och där har jag markerat vissa delar som jag senare nämner i texten. Trollsländans delar består av huvud, mellankropp och bakkropp. På mellankroppen sitter de 6 benen och de två ving-paren. Flicksländornas ögon sitter brett åtskilda medan de egentliga trollsländornas ögon oftast sitter ihop, dvs det finns inget mellanrum mellan ögonen. Flicksländorna har oftast tydliga ljusa fläckar vid/ovanför ögonen (ögonfläckar) som syns bra om man ser sländan ovanifrån. På ”ryggen”, dvs mellankroppens ovansida har trollsländor ofta ljusa linjer som kallas skulderlinjer (se bild 4).

Flicksländorna är ofta turkosa/blåa med svarta markeringar eller grön-blåmetalliska (jungfrusländorna) medan de egentliga trollsländorna kan ha nästan vilka färger som helst och är oftast brokigare i sin färgsättning med flera färger inblandande. En hel del arter är blåpudrade. Blåpudringen kommer sig av att vax-partiklar på delar av sländans kropp bilda ett fint pulver eller puder som hos trollsländor är blåfärgat (oftast ljusblå-babyblå). Det finns hos till exempel pudrad smaragdflickslända och kraftig smaragdflickslända och hos flera av de egentliga trollsländorna i släktet *Libellula*, som till exempel bred trollslända och spetsfläckad trollslända hos oss i Sverige. Även våra två arter sjötrollsländor är blåpudrade och, som hörs på namnet, även pudrad kärrtrollslända.

Detta är som sagt ingen bestämningsbok, men det kan vara bra att känna till en del om den variation som finns vad gäller teckning och form hos de olika arterna, så man vet vad man ska titta efter när man vill artbestämma en trollslända.

De viktiga att notera är teckningen alltså ”mönstret” på trollsländorna. Färgen är tyvärr sällan en säker karaktär för att identifiera de olika arterna. Eller rättare sagt, ska man använda sig av färgen måste man ha koll på om det är en hona eller hane och om det är en nykläckt, köns mogen eller gammal individ. Detta eftersom färgen ändrar sig med åldern, generellt så att de blir mörkare ju äldre de blir. Hos de egentliga trollsländorna har hanen ofta (men inte alltid) en ”midja” på bakkroppen, alltså att en del av bakkroppen är tydligt smalare. Hos alla trollsländor kan man också könsbestämma dem genom att titta från sidan och se om de har en utbuktning undertill på främre delen av bakkroppen. Det är hanens sekundära könsorgan och om man ser en trollslända bra från sidan eller har ett foto från sidan brukar det gå att se ganska enkelt. Om undersidan av bakkroppen är helt rak på den främre delen så är det en hona. Honan har också äggkläggningsapparat längst bak på bakkroppen, medan hanarna har sina bihang för att greppa tag om honan vid parning, men det kan vara lite svårt att särskilja ibland och om man är ovan.

När trollsländor är helt nykläckta är de oftast mycket ljusa och har helt vita vingmärken oavsett art, och kan se helt olika ut jämfört med köns mogna individer, vilket kan förvirra nybörjare. Utfärgningen tar några dagar och då är trollsländorna oftast en bra bit från vattnet.

Om texten ovan mest förvirrar så är tipset att skaffa boken Nordens trollsländor som mycket bra förklarar och illustrerar de olika utseendena beroende på kön och ålder (och givetvis art).

Ett sista tips är att om man vill fotografera för att senare i efterhand kunna artbestämma så är det bra att få till bilder från olika vinklar. Ofta är det en kombination av karaktärer som behövs för att vara säker. Grunden är att få bilder uppfifrån och från sidan. Tänk på att se till att alla ”utstickande delar” är med på bild, särskilt bakkropps-spetsen (för att se bihangen) och vingspetsarna (för att se vingmärkena). På foton uppfifrån kan man se ögonfläckar, halssköld, skulderlinjer rygg- och bakkroppsteckning samt bihangen. På foton från sidan ser man mellankroppens teckning med skulderlinjer från sidan och suturlinjer samt benfärgen och eventuell närvaro av sekundärt könsorgan. Ibland är det också bra med en bild rakt framifrån så att man ser ”nosen” på trollsländan.

Man behöver så klart inte bry sig överhuvudtaget om vilka arter det är man ser, utan det är givande att bara sitta vid en sjökant och studera spektaklet med hanarnas revirstrider (då man ofta kan höra prasslet av vingarna när de ryker ihop) eller parningsbeteende och äggklägning. Eller bara förundras av färgerna och metallskimret hos de olika arterna. Så oavsett kunskapsnivåer kan man njuta av trollsländor!

Bild 4. Trollsländans olika delar

Trollsländor i kulturen

Vad gäller namnet trollsländor så skriver Trollsländeföreningen på sin hemsida: "det finns flera olika förklaringar till var namnet trollslända kommer från. Det mest sannolika är att -slända kommer från redskapet slända som används när man spinner garn. Formen på det är ganska likt en trollsländas kropp. "Troll" i namnet kommer från långt tillbaka, den första svenska skriftkällan kan vara från 1600-talet. Trollsländor är då kopplade till trollpackor (häxor). De var alltså trollpackornas djur; trollsländor. Det finns flera lokala namn också, där många är kopplade till djävulen, troll eller annat otyg. En förklaring till namnet gör gällande att troll använde sländorna som verktyg. Det var alltså "trollens sländor". Det finns fler kopplingar till trollsländor i svensk folktro som gett lokala namn. En vanligt förekommande skröna var att trollsländor kunde sticka ut ögonen eller sy ihop dem, vilket är upphovet till namnet blindsticka. Det är samma ursprung som gett det norska namnet på trollsländor: "øyenstikker."

Till skillnad från i europeisk kultur så ses trollsländor mer positivt i myter och berättelser från övriga världen. I Asien och Nordamerika symboliserar trollsländor bland annat styrka, mod, tur och harmoni. I Japan anses röda trollsländor bära själarna från avlidna och bland vissa nordamerikanska indianstammar var det tabu att döda trollsländor.

De tidigaste avbildningarna av trollsländor man känner till gjordes för 3 500 år sedan på Kreta i den Minoiska kulturen där de graverades på så kallade sigillstenar. Den äldsta skulpterade trollsländan vi känner till är en bronsutsmyckning på ett japanskt musikinstrument från ca 300 år f.Kr.

Trollsländor var i modern tid populära motiv för frimärken. Nästan alla länder i världen hade minst ett trollslände-frimärke (bild 5).

Bild 5. Några av alla de hundratals frimärken med trollslände-motiv som finns (fanns) i världen.

Den tidigaste trollslände-poesin man känner till kommer från Japan för ca 700 år sedan då en kejsare blev biten av en broms som sedan fångades av en trollslända, varpå kejsare skrev en hyllningsdikt till trollsländan.

En mer känd trollsländedikt är Tennysons dikt "The Dragonfly":

*"Today I saw the dragonfly
Come from the wells where he did lie.
An inner impulse rent the veil
Of his old husk: from head to tail
Came out clear plates of sapphire mail.
He dried his wings: like gauze they grew;
Thro' crofts and pastures wet with dew
A living flash of light he flew."*

Det är ju en inte så pjåkig beskrivning av hur en trollslända kryper ur sitt larvskal, torkar sina vingar och sen flyger iväg.

Strategier vid trollsländeskådning

Trollsländor har en egenhet som gör att de är extra trevliga att studera. De flyger nämligen i princip enbart när det är sol ute. De gillar inte heller när det blåser för mycket. Det gör att trollsländeskådning är en behaglig aktivitet som i princip bara kan göras i fint väder. Lustigt nog behöver man inte alltid vara vid vatten för att studera trollsländor. De tillbringar ganska mycket tid ganska långt från vattnet, särskilt perioden från att de kläckts från sitt larvskal till att de blivit fullt utfärgade och köns mogna. Då befinner de sig oftast många hundra meter eller någon kilometer från vattnet, längs skogsbilvägar, på ängar och i gläntor, och jagar insekter och förbereder sig för att återvända till våtmarken, sjön eller vattendraget och hålla revir (hanarna) eller hitta en lämplig hane (honorna). Hanarna brukar återvända till vattnet först och etablera revir och honorna kommer vanligtvis dit lite senare.

Men annars är det så klart vid vatten man ska spana. Trollsländor finns i alla typer av vatten, från stora sjöar, myrar och åar, till dagvattendammar, parkdammar, anlagda våtmarker, diken och vattenfyllda gamla grustag.

Genom att gå längs kanten av en våtmark eller sjö eller å och spana i vegetationen får man ganska enkelt observationer av framför allt våra flicksländor med arter som ljus lyrflickslända, spjutflickslända och röd flickslända om man är ute i maj-juni, och senare på sensommaren också arter som pudrad smaragdflickslända och våra ängstrollsländor. En god strategi kan vara att sätta sig på en lämplig plats och spana. Lämplig plats i det här fallet är ett ställe där man ser åtminstone delar av vattnet, helst en del av våtmarken eller dammen som har en del flytbladsväxter (t.ex näckrosor eller gäddnate) och gärna lite gles övervattensvegetation (som kaveldun). Om man dessutom kan ha uppsikt över lite mer öppna områden i strandkanten med lägre vegetation så har man goda förutsättningar att få se ganska många arter. På några platser i Halmstads kommun finns det bänkar eller andra anordningar som underlättar tillgängligheten för rörelsehindrade trollsländeskådare, som till exempel gömslet på Trönninge ängar, plattformarna vid buffringsdamarna invid Suseån i Getinge eller gångplattformen och bänkarna i hamnutfyllnaden i Halmstad (se avsnittet: "Tips på lokaler").

Tips på litteratur, utrustning och web-sidor

Litteratur

Billqvist m.fl 2018. Nordens trollsländor. Denna fenomenala bok är den enda man behöver. Alla Sveriges arter presenteras med många fina och pedagogiska bilder och man får tips på vilka karaktärer man särskilt ska studera. Den är slut på förlaget, men en ny omarbetad upplaga har nyss (2023) kommit ut. Skaffa den!

Bild 6. 1:a upplagan av boken "Nordens trollsländor" används av en mindre sjötrollslända som landningsplats. Till höger den nya upplagan.

Internet-sidor

Trollsländeforeningens hemsida, www.trollslandeforeningen.se/ har mycket information om trollsländor. Bli medlem! Som medlem får man tidskriften "Mosaik" som kommer ut med 2-3 nummer per år och kan också delta på de många bra kurser och föreläsningar som föreningen anordnar. Föreläsningarna är ofta digitalt på nätet så det är lätt att delta.

En Facebookgrupp om trollsländor där man kan få hjälp med artbestämning och tips på lokaler att besöka, www.facebook.com/groups/19089705816/

Artportalen, www.artportalen.se/ Här kan man söka efter vilka trollsländor som setts i ens närområde och var de setts. När du själv börjar studera trollsländor är det mycket värdefullt om du rapporterar in dina fynd på Artportalen. Det är en stor hjälp för naturvården i Sverige!

LIFE-Goodstreams hemsida, www.goodstream.se Här kan du läsa om vad vi gjort i projektet. På hemsidan finns också länk till projektets Facebook-sida som är på svenska.

Buffringsprojektets hemsida, www.biowetland.se Välj fliken; "Wetlands as buffers"

Utrustning

Även om man kan studera trollsländor utan någon som helst utrustning så blir det lite roligare (och enklare) med vissa hjälpmedel.

Kikare

Det blir betydligt enklare att studera trollsländor om man skaffar en kikare och en håv. När det gäller kikare så försök hitta en som är ganska liten och lätt och som har en bra närgräns. Helst ska man kunna stå upp och titta med kikare rakt ner på marken och kunna fokusera skarpt, dvs gärna en närgräns på 1.5 – 2 m. En bra kikare, som min fru Viveka är mycket nöjd med, är Kite Lynx 8x30 med bra synfält och närgräns på 1.3 m. Jag har själv en modell från Pentax som heter Papillio med en närgräns på bara 0.5 m. Då kan man använda kikaren på en trollslända man håller i handen till och med. Den har dock väldigt litet synfält vilket gör det svårt att studera flygande sländor. Men det finns många små kikare med både bra närgräns och bra synfält nuförtiden, så kolla i en välsorterad butik och prova dig fram till någon som känns bra. Med kikare blir det betydligt enklare att identifiera till exempel de olika blå flicksländorna som gärna sitter snällt på marken eller i vegetationen om man inte blir för närgången. Med en kikare får man också möjlighet att spana på de större mosaiksländorna och kejsartrollsländorna som har en benägenhet att flyga en bit ut över vattnet i våtmarkerna. Förstoringsgraden på kikaren är till viss del en smaksak, men är man ovan vid kikare är det nog smart att börja med en ganska låg förstoring (t.ex. 6 eller 8x) eftersom synfältet då är förhållandevis stort och det blir enklare att hitta det man vill titta på i kikaren.

Håv

Man klarar sig utan håv om man istället använder sig av kikare eller kamera (se nedan), men att fånga in trollsländorna och studera dem ordentligt är ett bra sätt att lära sig. Vissa arter är dessutom så svåra att skilja åt i fält att de nästan måste fångas in (eller fotograferas från flera vinklar) för att kunna artbestämmas. Håvar finns att köpa i flera butiker eller på internet, och det är då fjärilshåvar man ska köpa. Dessa har ett mjukt, luftgenomsläppligt och ganska stort (djupt) fångstnät så att man efter att ha fångat sländan kan vika nätet över håvramen och i lugn och ro studera den utan att den skadas. Diameter på håven behöver inte vara större än 30-40 cm. Jag gjorde själv misstaget att köpa den största håven som fanns (50 cm) eftersom jag trodde det skulle bli enklare att fånga trollsländorna då, men det visade sig att den var alldeles för otymplig och nu använder jag mig av en 30-cm håv istället. Ett teleskopiskt håvskäpp är fiffigt eftersom det underlättar hantering och transport.

När det gäller att hantera trollsländor man fångat så finns det några saker att tänka på. Man ska aldrig fånga en nykläckt trollslända. När de är nykläckta kallas de för tenerala och då är de inte fullt utfärgade och deras vingar har inte stelnat och torkat ordentligt och om man då hanterar dem kan vingarna klibba ihop eller skadas. Man brukar kunna se ganska tydligt när de är nykläckta (tenerala) eftersom vingarna då glittrar och skimmer väldigt mycket eftersom de inte är helt torra.

Annars är det faktiskt just i vingarna man ska hålla trollsländor om man vill studera dem närmre. När man håvat in en slända tar man försiktigt tag om samtliga 4 vingar mellan tumme och pekfinger och kan lyfta ur den ur håven. När vingarna torkat är de tåliga och de skadas inte om man håller dem försiktigt i alla fyra vingarna. Är man osäker och tycker det är obehagligt att hantera dem kan man studera dem i håven eller använda sig av en plastburk de kan förvaras kortvarigt i medan man tittar på dem.

Bild 7. Överst en mindre rödögonflickslända som hålls i vingarna och en mindre kustflickslända som studeras i en plastburk. På nedre bilden står jag till höger med min jättestora håv och skrattar åt Björns lilla håv. Men skrattar bäst som skrattar sist, min är snudd på oanvändbar och jag använder mig nu av en betydligt mindre och lätthanterligare. Foto Lea Schneider.

Kamera

Det har blivit väldigt populärt att fotografera trollsländor. Dagens mobilkameror är så pass bra att de räcker ganska långt, åtminstone för att fotografera sittande trollsländor. Vill man fotografera flygande trollsländor eller sådana som sitter långt bort och är svåråtkomliga måste man köpa en kamera med teleobjektiv eller zoomobjektiv. Systemkameror som har stora bildsensorer och utbytbara objektiv är det bästa alternativet rent bildkvalitetsmässigt. De är dock dyra historier och det blir dessutom en hel del att bära på. Det finns förhållandevis billiga kompaktkameror som har ganska bra zoom som fungerar om ljusförhållandena är bra, och det är det ju oftast när man letar trollsländor. Jag använder mig själv inte av en systemkamera utan en kompaktkamera av typen "superzoom"; Sony RX10 IV som har 25 gångers zoom och som dessutom kan ta 24 bilder per sekund, vilket är bra för flygande trollsländor. Den är jag jättenöjd med bortsett från priset, den är väldigt dyr tyvärr. Det är dock inte lätt att fotografera flygande trollsländor även om man har topp-utrustning. Ett tips är att utnyttja deras beteenden. Vissa arter har favoritställen de sitter och spanar från, ofta en uppstickande pinne eller strå i våtmarkerna, och de kommer nästan alltid tillbaka till samma plats. Så om man går vid en våtmark och ser en trollslända som flyger iväg från sin sittplats så är det bara att stanna och vänta på att den kommer tillbaka. Då kan man i lugn och ro fokusera kameran (eller kikaren) på sittplatsen och vara beredd när den kommer. Andra arter tycks aldrig sitta och vila utan flyger konstant fram och tillbaka över vattnet. Eftersom de är revirhävande så flyger de bara inom sitt revir och det är oftast inte så stora områden (10-30 m kanske). Så därför kan man göra samma sak med dessa arter, alltså fokusera kameran (eller kikaren) på ett område där den just flög och vänta på att den kommer tillbaka. Det är så klart lite svårare både att fotografera och kika på en flygande trollslända men med lite övning så går det.

Vett och etikett

Det är självklart för de allra flesta, men skadar inte att upprepas; som alltid när man är ute i naturen ska man visa hänsyn och inte skräpa ner, trampa i växande gröda eller stressa betesdjur. De flesta lokaler ligger på privat mark och man ska därför se till att man inte stör för markägaren vad gäller exempelvis parkering. Under varje lokalbeskrivning finns information om var man kan parkera och i vissa fall var man INTE ska parkera. Generellt gäller att man inte ska parkera så att man blockerar vägbommar eller mindre grusvägar/tillfartsvägar. Även på helger och kvällar arbetas det på många jordbruk och skogsbruk och det behöver vara fri passage för traktorer och maskiner.

Markägarna är med rätta stolta över sina fina våtmarker som gör så mycket nytta för trollsländor och andra djur, och vill gärna att fler kan njuta av dom, och det är då upp till oss alla att respektera att vi är gäster och bete oss därefter. En bra devis är: samla bara minnen, ta bara foton, lämna bara fotspår.

En annan sak att tänka på är att man ofta är ute under häckningssäsongen och ibland visar det sig att det finns bo med ägg eller ungar där man tänkt sig gå runt och spana trollsländor. I Halmstad är det framför allt under april/maj som det finns ruvande änder, gäss och doppingar i våtmarkerna. Då är det bättre att lämna eller möjligen, vid stora lokaler, besöka andra delar.

Halmstad som trollsländekommun

Hittills (juli 2023) har det setts 47 olika arter av trollsländor i Halmstads kommun. Totalt i Halland har det setts 52 arter och i Sverige har det setts 65 arter. Men det är som sagt en djurgrupp i förändring och vi kommer förmodligen att hitta nya arter för Halmstads kommun och Halland (och kanske Sverige), särskilt om fler börjar intressera sig för trollsländor.

Jordbrukslandskapet med anlagda våtmarker

Dagens jordbrukslandskap är tyvärr ofta närmast öknar för många arter. Glädjande nog så visar det sig att de våtmarker som många markägare anlägger, och har anlagt de senaste ca 20-30 åren, fungerar som "art-öar" i denna öken. Anlagda våtmarker är riktigt bra miljöer för trollsländor och eftersom de är så bra flygare så hittar de dessa miljöer snabbt. Ibland ser man till och med den första trollsländan vid en nyanlagd våtmark redan innan grävmaskinerna hunnit lämna lokalen! I LIFE-Goodstream har vi tillsammans med ett tiotal markägare anlagt drygt 20 våtmarker längs Trönningeån och ca 30 mindre groddammar och de har blivit väldigt populära hos trollsländorna. Hittills har jag hittat totalt 37 arter av vuxna trollsländor vid inventeringarna i Trönningeåns avrinningsområde och ytterligare två andra arter vi bara sett som larver.

Skogsbygdens sjöar och myrar

En bit inåt landet i kommunen finns det gott om sjöar och myrar. De är näringsfattigare än de anlagda våtmarkerna på jordbruksslätten och hyser därför till viss del andra arter. Arter som till exempel gungflymosaikslända och mindre glanstrollslända håller till här.

Rinnande vatten

Vissa arter är specialiserade på rinnande vatten. Våra två arter av jungfrusländor hör till dessa. Det är nog de sländor som de flesta känner igen även om man inte är trollsländeskådare. Med sina gröna – eller blåmetalliskt skimrande kroppar och blåa vingar och sin fjärilslika flykt ser man dem ganska lätt vid bäckar och åar. Blå jungfruslända har helt blåa vingar (hanen) och den andra arten heter blåbandad jungfruslända och har ett blått band över vingarna (hanen). Honorna av de båda arterna har bruna vingar, mer eller mindre genomskinliga. En annan art som trivs vid rinnande vatten är Hallands landskapstrollslända, sandflodtrollsländan. Den gillar lite större vattendrag som Nissan och Fylleån.

Halmstad och andra tätorter

Även om man bor i stan och inte har möjlighet att ta sig ut i naturen kan man studera trollsländor. Så gott som alla parkdammar, utjämningsmagasin, vägdammar och liknande småvatten i urban miljö används av trollsländorna. Är man så lyckligt lottad så man har en trädgårdsdamm kommer de dit också, åtminstone om man inte har fisk i den.

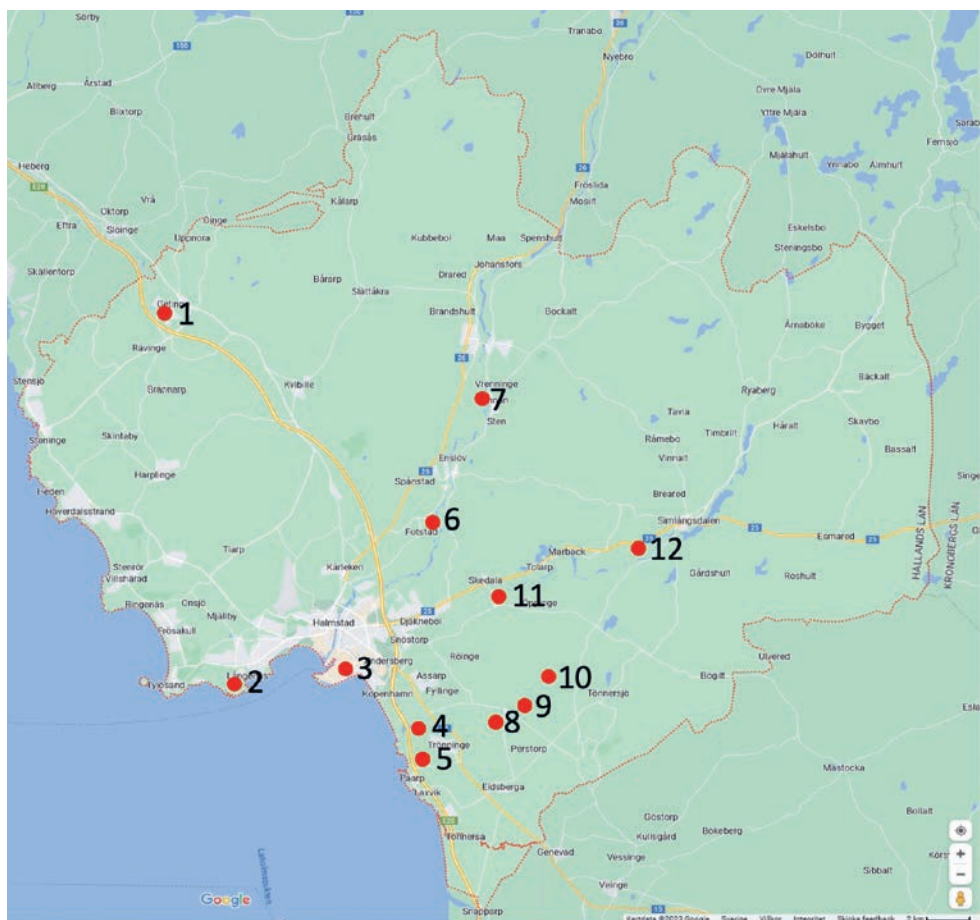
Några trollsländemiljöer i Halmstads kommun. Överst: Vapnö mosse och Lommagölen.
Mitten: Fylleån i Björkelund (lokal 12) och Sennanån i Virsehatt. Nederst: En vågdamm i Sennan (lokal 7).

Vilka arter hittar man i Halmstads kommun och var, när och hur hittar man dom?

Generellt i Halmstads kommun så börjar trollsländesäsongen i maj, ofta är den första arten man ser en röd flickslända nån gång under första maj-veckan. De sista trollsländorna att flyga under året är ofta våra ängstrollsländor där till exempel större ängstrollslända kan hittas i solbelysta gläntor invid våtmarker långt fram i oktober och till och med en bit in i november vissa år. Det är ju så klart vid vatten man vanligtvis letar efter trollsländor men man kan hitta dom väldigt långt från vattnet också. När de kläckt lämnar de nämligen sitt vatten och flyger iväg ganska långt för att "äta upp sig" några dagar. Då kan man se dem kilometer från närmsta vatten. Trollsländorna är som sagt tidigare i princip bara aktiva när solen skiner och det är då de är lättast att hitta. Mellan 10 på förmiddagen och fram till 17 på kvällen är de aktiva, med en aktivitets-topp mitt på dagen mellan 12-15. Är det mycket blåsig tenderar dom att hålla till i vindskyddade områden, så då är det bra att leta i bryn och kanter vid våtmarker och sjöar, som ligger i lä för vinden. Även om det är helt tomt på flygande trollsländor på de öppna ytorna kan det vara stor aktivitet på de "läiga" platserna.

Tips på lokaler

Jag har valt ut 12 lokaler i kommunen. Förutom att vara bra trollsländelokaler har jag bara med sådana som är hyfsat lättillgängliga. Det är stort fokus på anlagda våtmarker och liknande vatten i jordbrukslandskapet och mellanbygden eftersom det är i dessa områden jag arbetat. Jag hoppas dessa platser kan bli bra "start-lokaler" för att väcka intresse för trollsländor i vår kommun. Översiktskartan (karta 1) visar var i kommunerna de olika lokalerna finns. För varje lokal finns sedan en mer detaljerad karta över området, en vägbeskrivning för bil eller cykel och information om kollektivtrafik, en lokalbeskrivning samt några exempel på vilka trollsländor man kan förvänta sig.

Karta 1. Översiktskarta över de presenterade lokalerna.

1. Buffringsdammarna vid Getinge

Karta 2. Buffringsdammarna vid Getinge. P = parkering, A, B, C = våtmarker, Suseån rinner i norra kanten.

Vägbeskrivning: kommer du från E6:an söderifrån så ta av vid avfart 47/Getinge och sväng höger mot Getinge. Sväng sedan till vänster in på Gärdesvägen, innan du kör över Suseån. Efter ca 500 m ligger parkeringen till höger.

Kollektivtrafik: Busslinje 351 stannar bara 100 m från lokalen på Gärdesvägen. Hållplats "Getinge Backvägen".

Detta området har visat sig vara en god trollsländelokal. Här upptäcktes till exempel mindre rödögonflickslända för första gången i Halmstad kommun år 2019, och starrmo-saikslända som bara setts på fyra andra lokaler i kommunen. Även mindre kustflickslända finns här. Det finns grusade promenadstigar runt den största våtmarken (A) och i dess västra del finns en träplattform ut över vattnet med bänkar. Även gräsmarkerna runt omkring samt de mindre grunda våtmarkerna och fuktområden (B och C) är bra att spana av, här har jag till exempel sett gulfläckad ängstrollslända. Totalt har det setts 24 arter.

Bild 8. *Buffringsdammarna vid Getinge. Västra delen av den största våtmarken med plattformen.*

Gulfläckad ängstrollslända kan hittas i gräsmarkerna runt våtmarkerna.

2. Våtmarken vid Långenäsudden

Karta 3. Våtmarken vid Långenäsudden. P = Parkering (och toalett), A = våtmark.

Vägbeskrivning: från Nya Tylösandsvägen sväng in mot Stenhuggeriet (Backagårdsvägen). Efter ca 300 m sväng höger in på Stenhuggerivägen, och sedan nästan direkt vänster in på Grötviksvägen. Efter ytterligare 7-800 m går en liten grusväg in till vänster (Långenäsudde-vägen). Den är lätt att missa. Följ vägen till parkeringen vid havet och gå sen över betesmarken till våtmarken.

Kollektivtrafik: närmsta busshållplats (linje 5, 15) finns längs Grötviksvägen, ca 6-700 m från lokalen. Hållplats "Halmstad Stenhuggeriet".

På Långenäsudden, i beteshagen (får), finns en grund våtmark väldigt kustnära. Den har en rik trollsländefauna med ett par lite ovanligare arter som mindre kustflickslända och mindre smaragdflickslända. Totalt har 17 arter noterats här men den har inte blivit besökt så ofta, så det finns sannolikt en handfull arter till att upptäcka här. Man kan gå runt hela våtmarken även om det är lite knivigt längs västra kanten med buskage och sly. I östra kanten finns lite större grundområden med glesare vegetation annars är kaveldunet ganska tätvuxet i stora delar. Området med starrvegetation i sydväst är också intressant att genomsöka. I gräsmarkerna i beteshagen, även ganska långt från våtmarken, kan man också hitta en hel del trollsländor, särskilt ängstrollsländorna.

Bild 9. Två bilder från våtmarken på Långenäsudden

3. Hamnutfyllnaden

Karta 4. Dammen vid hamnutfyllnaden. P = parkering.

Vägbeskrivning: från Laholmsvägen följ skyltar mot Östra hamnen (sväng in på Västervallavägen) och följ vägen ända fram till handikappbadet. En lång parkeringsficka finns till höger och en träplattform med bänkar går längs dammen med start i slutet av parkeringsfickan. Toaletter finns vid handikappbadet på havs-sidan.

Kollektivtrafik: busslinje 19 stannar vid lokalen, hållplats "Halmstad Gröningens havsbad"

Hamnutfyllnaden kan kanske tyckas vara lite väl konstgjord och "onaturlig", men det är en lokal som nog inte är så dålig för trollsländor. Det har varit väldigt få som rapporterat trollsländor därifrån hittills och jag misstänker att den är förbisedd som trollsländelokal. När jag varit där har jag till exempel sett mindre rödögonflickslända, större kustflickslända, större sjötrollslända, höstmosaikslända, blå kejsartrollslända och flera av våra ängstrollsländor. Dessutom finns alltid förhoppningen vid sådana här kustnära lokaler att det ska ha blåst över någon spännande art från Danmark. Hittills är dock bara 10 arter rapporterade. Detta är en lokal som är anpassad för rörelsehindrade då det finns ett några hundra meter långt trä-däck med sittplatser längs strandkanten i södra delen, nära parkeringen till badplatsen på andra sidan piren (Östra strandens handikappbad).

Bild 10. Dammen i hamnutfyllnaden med trädäck och bänkar.

4. Trönninge ängar

Karta 5. Trönninge ängar (Naturreservat). P = parkering (och toalett), G = gömsle, F = fågeltorn.

Vägbeskrivning: från väg 15 sväng in mot Trönninge och följ skyltarna mot Naturreservat/Trönninge ängar. Det kan vara lite knixigt att hitta rätt inne i byn beroende på vilken infart man väljer (skyltar finns vid t.ex norra infarten) men man ska hitta Västra vägen i samhället och följa den norrut tills den övergår i en grusväg som går parallellt med järnvägen. Då kommer man först till fågeltornet och därefter parkeringen där stigen går till gömslet.

Kollektivtrafik: busslinjerna 314 och 324 stannar längs Trönningevägen inne i samhället och sedan är det ca 2 km promenad till lokalen. Hållplats ”Trönninge Bjärbygårdsvägen”

Trönninge ängar är liksom Larssons våtmark (nr 5) en mycket god trollsländelokal, men det är beträdnadsförbud under trollsländesäsongen eftersom det är en viktig fågellokal. Dock finns här ett gömsle som ligger nära vattnet och här kan man se flera arter. Exempelvis finns här både större och mindre rödögonflickslända. Större sjötrollslända och blå kejsartrollslända är också vanliga. Gömslet är öppet med luckor att kika genom, åt två

håll, dels ut över den grunda fågelvåtmarken och dels ut över en gammal reningsverksdamm som restaurerats. Det är bra att kunna välja vilket håll man spanar åt beroende på solvinkeln så man kan undvika motljus som gör det svårt att se sländorna.

Stigen ut till gömslet brukar också vara ett populärt ställe för trollsländor. Vassvegetationen på södra sidan gör tyvärr att man inte ser så mycket av vattenytan i dammen, men stigen ligger vindskyddad tack vara skyddsvallarna på norra sidan som är till för att inte störa fågellivet och här växer en hel del örter på vallarna som lockar till sig blomflugor, fjärilar och andra insekter. Dessa är i sin tur byten åt trollsländorna. Så tänk på att spana av stigen när ni är på väg ut till gömslet. Totalt 13 arter har noterats här, men det finns nästan säkert betydligt fler att upptäcka.

Bild 11. Vid parkeringen på Trönninge ängar finns ett fikabord med informationsskyltar om LIFE-Goodstream. På bordet sitter ofta höstmosaikslända och olika ängstrollsländor och solar sig på sensommaren.

5. Larssons våtmark och dammarna där

Karta 6. Larssons våtmark. P = parkering, G = gömsle.

Vägbeskrivning: från väg 15, strax söder om Trönninge, sväng västerut mot havet (skyltat mot Laxvik/Påarp), och följ vägen en dryg km tills du kommer till infarten till parkeringen till höger.

Kollektivtrafik: busslinje 314 stannar 150 m från lokalen (hållplats "Hillasgård")

Larssons våtmark är anlagd som fågelvåtmark och är stor och grund med flera häckningsöar. Det är en bra trollsländelokal, men själva våtmarken är svårskådad vad gäller trollsländor eftersom man inte får beträda området under häckningstid. Man kan spana från det gömsle som finns på utkikskullen men det är ganska långa avstånd. Bättre då att fokusera på de 3 dammar som ligger vid parkeringen. De är också goda trollsländelokaler och här finns till exempel kommunens förmodligen största bestånd av mindre rödögonflickslända. Den arten är en naturlig nykomling i den svenska trollsländefaunan och den första upptäcktes i Lund, Skåne 2004 och har sedan spridit sig norrut. Den första i Halland upptäcktes 2019, i buffringsdammarna i Getinge (lokal 1), bortsett från ett vinddrivet exemplar på Nidingen 2007. I dammarna vid Larssons våtmark upptäckte jag den år 2020 och då fanns där redan massor av individer. De är ganska lättsedda eftersom de sitter på de algmattor som flyter på ytan eller på de undervattensväxter av arten hornsärv som når ända upp till ytan. Det finns ytterligare en art av rödögonflickslända i Sverige, nämligen större rödögonflickslända och denna art finns också på lokalen. De kan vara svåra att skilja åt, enklast är att titta på den blåa markeringen på bakkroppen. Hos den större rödögonflicksländan är den tvärt avhuggen mot det svarta, medan på den mindre rödögonflickslända så går det blåa fram i en liten kil på undersidan. Det syns ganska tydligt om man ser den från sidan (bild 12).

Bild 12. Till vänster större rödögonflickslända med en tvärt avhuggen blå markering på bakkroppen. Till höger mindre rödögonflickslända där den blå markeringen har en kil framåt på undersidan.

I övrigt på lokalen så finns där till exempel mindre kustflickslända. Övriga arter inkluderar bland annat blå kejsartrollslända, tidig mosaikslända, blågrön mosaikslända, metalltrollslända och guldtrollslända bland de egentliga trollsländorna (flyger oftast ute över vattnet), och ljus lyrflickslända, sjöflickslända och större kustflickslända bland flicksländorna (hittas ofta enkelt i strandvegetationen runt dammarna). I gräsområdena mellan dammarna och våtmarken flyger också flera arter flicksländor och ängstrollsländor. Totalt 23 arter har noterats. Den östra dammen har i år (2023) stängslats in och betas.

Bild 13. Två av dammarna på ömse sidor om stigen upp till gömslet vid Larssons våtmark. Den tredje dammen ligger på andra sidan parkeringen.

6. Pramma eke/Fotstad

Karta 7. Pramma eke/Fotstad (A) + Fågelsjön (B). P = parkering, X = parkera inte här! (se text under vägbeskrivning).

Vägbeskrivning: från Nissastigen/väg 26 sväng in mot Fotstad vid Karlstorpsstugan till Halmstadsvägen. Följ vägen ca 1 km och vid avfarten till höger (skyltat mot Sperlingsholm/Fotstad) så finns en parkering in till vänster, mitt emot vägen till Fotstad. Det finns också en möjlighet för parkering av en (1) bil längre ner, närmre våtmarkerna, på en liten ficka i vägkanten på norra sidan av vägen. OBS; man ska INTE parkera på ytan söder om vägen, ner mot Nissan där det finns en vägbom (markerat med X på kartan). Det uppskattas inte av markägaren!

Fågelsjön nås genom att promenera genom skogen på grusvägen som går österut från parkeringen och sedan svänga av norrut (till vänster) på en mindre stig efter ca 4-500 m.

Kollektivtrafik: antingen linjerna 316, 340, 401 som stannar vid Nissastigen (Hållplats "Karl XIs stuga") och ca 2.5 km promenad, eller busslinje 316 när den stannar i Åled (hållplats "Åled Nissagatan") och drygt 2 km promenad.

Lokal A. I den första våtmarken, närmast vägen, som är grund och med blöta och tuviga marker runtomkring, särskilt i norra delen, fick jag och Viveka Strand 2022 en kort obs och några dåliga fotografier av klarblå mosaikslända som inte tidigare påträffats i Halland. Det är det mest oväntade fyndet någonsin för oss i Halland. Trots eftersök da-

garna efter kunde den dock inte återfinnas. Det är annars en allmänt bra trollsländelokal trots att den inte är så stor. Bland de arter som setts här finns till exempel mindre smaragdflickslända och kraftig smaragdflickslända samt samtliga 5 ängstrollsländor, inklusive gulfläckad ängstrollslända. Höstmosaikslända är vanlig på sensommaren och i den södra och östra våtmarken finns bland annat blå kejsartrollslända, bred trollslända och större sjötrollslända.

Fågelsjön (lokal B på kartan) är ett myrområde med en liten öppen vattenspegel i mitten. Här upptäckte vi gungflymosaikslända för några år sedan, för första gången i Halmstad kommun, samt även flera starrmosaiksländor.

29 arter har vi hittat hittills (inkluderat gungflymosaikslända och starrmosaikslända vid Fågelsjön).

Bild 14. *Pramma eke (lokal A). Det blöta tuvområdet i den första våtmarkens norra del.*

7. Vadstället vid Sennan (Nissan)

Karta 8. Vadstället i Sennan (A) samt vägverksdamm (B) och våtmark (C). P = parkering. Streckad linje visar vägen från infartsvägen (I) till parkeringen (öppen gräsmark/vändplats) vid vadstället från Oskarströmsvägen.

Vägbeskrivning: I Sennan sväng av från Oskarströmsvägen på en liten grusväg åt väster (mot Nissan), strax norr om Finnsbovägen. Den lilla vägen är körbar för det mesta, åtminstone om man har rimligt hög frigång och inte är alltför bekymrad av att björnbär och sly till viss del når över vägen från sidorna. Observera att man passerar en obevakad järnvägsövergång. Är man rädd om sin bil kan man parkera i Sennan och promenera längs vägen till vadstället.

Kollektivtrafik: busslinje 316 stannar vid infartsvägen (hållplats "Sennan Finnsbovägen").

Endast 6 arter har noterats härifrån, men lokalen besöks sällan och det är till exempel en säker lokal för bra obsar av flodflickslända och de båda jungfrusländorna. Även kungstrollslända ses här och förmodligen finns det även stenflodtrollslända. Är man här kan man passa på att ta ett stopp vid de två små dammarna inne i Sennan (B och C på kartan), särskilt vägdammen (B) är förvånansvärt givande och ger om inte annat vanligtvis fina närobsar av brun mosaikslända, blågrön mosaikslända och spjutflickslända (totalt 12 arter har vi sett vid den dammen).

Bild 15. Vadstället i Nissan vid Sennan. Jag sitter på en sten och väntar på att kungstrollsländan ska passera igen i sitt revirpatrullerande. Här ser man också ofta kungsfiskare svischa förbi.
Foto Viveka Strand.

Flodflickslända är ganska enkel att hitta vid vadstället, i vegetationen längs ån

8. Rothugget

Karta 9. Rothugget, med de två våtmarkerna (A och B) samt de nya bäcksträckorna (C). P = parkering.

Vägbeskrivning: från väg 15 sväng in på Stjärnarpsvägen. Efter några km, vid Stjärnarps gods, sväng söderut (skyltat mot Eldsberga). Efter ca 6-700 m, strax innan Stjärnarps förskola sväng höger in på en mindre grusväg (kör sakta vid dagiset). Följ grusvägen ner till den anlagda parkeringen vid första våtmarken.

Kollektivtrafik: busslinje 323 stannar vid Stjärnarps gods (hållplats "Stjärnarp") och sedan går man ca 1.5 km (mot Eldsberga och svänger av vid förskolan).

Lokalen består av 2 mindre anlagda våtmarker samt återskapade bäcksträckor som förbinder dem, samt som förbinder Trönningeån med lekplatser för öring längre uppströms (uppbruten tidigare kulvertering) som markägare glädjande nog ställde upp på. I bäcksträckan som rinner från grusvägen in till våtmark B kom kungstrollsländan och lade ägg året efter anläggning och här finns även blå jungfruslända. I våtmarkerna finns flera mosaiktrollsländor och blå kejsartrollslända bland annat. Det mest notabla är ett odokumenterat fynd av gulfläckad glanstrollslända (första för Halmstad) vid den nedre våtmarken (lokal B på kartan), den kan vara kul att försöka återfinna. 26 arter har setts hittills. Tyvärr börjar det bli lite väl igenväxt, särskilt bäcksträckorna.

Bild 16. Rothugget. Överst våtmark A och underst våtmark B.

9. Stjärnarpsdalen

Karta 10. Stjärnarpsdalen. P = parkering, A och B = våtmarker, C = Trönningeån, D = integrerade skyddszoner, E = groddammar, F = fikabord och informationsskyltar.

Vägbeskrivning: från väg 15 sväng in på Stjärnarpsvägen, passera godset samt avtagsvägen till Jonstorp/Långeby (skyltat). Nere i den efterföljande svackan finns en liten grusväg in till vänster med vägbom och parkeringsficka. Parkera vid vägbommen, OBS utan att blockera den!

Kollektivtrafik: busslinje 323 stannar vid Stjärnarps gods (hållplats "Stjärnarp") och sedan går man ca 6-700 m vidare längs Stjärnarpsvägen.

Här i det före detta hjorthägnat har vi i LIFE-Goodstream rivit bort det tidigare vandringshindret och anlagt ett antal grunda våtmarker invid bäcken. Utöver det har vi anlagt ett tiotal mindre groddammar. Den grunda dalgången innesluts av låga grus/sandåsar med tall/ek/björkblandskog och detta område är det mest artrika i Trönningeåns avrinningsområde med toppnoteringar inte bara vad gäller trollsländor utan också för pollinerare, amfibier, fåglar och däggdjur. I området från parkeringen längs grusvägen genom skogsdungen och runt första våtmarken har jag noterat 31 arter trollsländor, vilket är rekord i projektet. Inventeringsinsatserna här har dock varit stora med många besök.

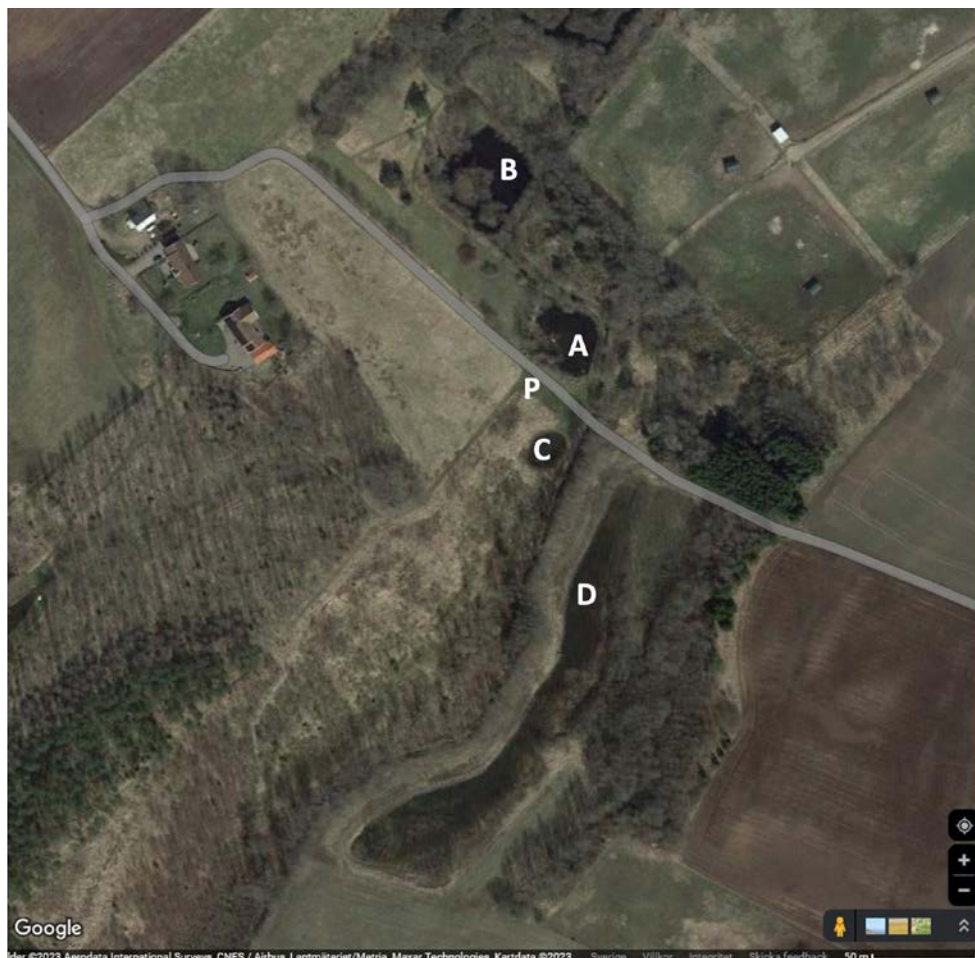
Här finns bland annat både mindre kustflickslända och mindre smaragdflickslända + 7-8 ytterligare arter av flicksländor, alla de 5 i Sverige reproducerande arterna ängstrollsländor, större och mindre sjötrollslända, 4 arter mosaiksländor, blå kejsartrollslända och kungstrollslända. Grusvägen vid parkeringen upp till fikaplatsen ligger vindskyddad och här födosöker många arter och kan påträffas här vid soligt väder långt in i oktober om inte det varit nattfrost. Längs grusvägen och på betesmarken vid parkeringen har jag sett alla ängstrollsländorna och även stenflodtrollslända, kungstrollslända och flera mosaiktrollsländor. Längs med bäcken som rinner mitt i dalgången finns blå jungfruslända och röd flickslända.

Parkera vid vägbommen och gå upp längs grusvägen. När du kommer upp till området med informationsskyltar och fikabord ser du den första våtmarken (A på karta 10) nere i dalen. På vägen ner mot den ligger 3 små groddammar till höger i skogskanten. Går man mellan våtmarken och bäcken uppströms kommer man till några långsmala, delvis vattenfyllda "diken" (Integrerade skyddszoner) och där finns också en enkel bro/övergång till andra sidan om man vill undersöka de våtmarkerna (B) som ligger där. Området betas av nötkreatur.

Bild 17. En av våtmarkerna vid Stjärnarp (A på karta 10). Foto Sofia Hedman.

10. Långeby

Karta 11. Långeby. P = parkering. A, B och D = våtmarker; C = groddamm.

Vägbeskrivning: från väg 15 sväng in på Stjärnarpsvägen, passera godset och ta därefter till vänster till Jonstorp/Långeby (skyltat). Följ vägen ca 2.4 km och sväng till höger in på en grusväg (håll utkik efter en stor sten till höger vid vägen). Innan du kommer fram till husen sväng vänster på en mindre grusväg och kör ner för backen och parkera på den öppna gräsplanen till höger.

Kollektivtrafik: inte helt lätt, närmst är nog busshållplatsen vid Stjärnarps gods (linje 323) och sedan drygt 3 km promenad enligt vägbeskrivningen för bil.

Långeby är en liten oas med flera anlagda våtmarker och groddammar samt Trönningeån som rinner genom området. Det är en fantastiskt fin trollsländelokal och det finns

parkeringsmöjligheter och sittbänkar och välskötta marker runtomkring. Den första våtmarken vid sittbänkarna är bra för både mosaikstrollsländor och flicksländor. Här finns också bland annat citronfläckad kärrtrollslända, en art som är skyddad på EU-nivå och fridlyst i Sverige och som endast är observerad här i Halmstads kommun. Även nordisk kärrtrollslända och myrtröslända ses här, tillsammans med blå kejsartrollslända och blågrön mosaikslända, brun mosaikslända, tidig mosaikslända och höstmosaikslända. Fyrfläckad trollslända är mycket vanlig och vid den intilliggande groddammen syns ofta bred trollslända. Bland flicksländorna finns mindre kustflickslända samt stora bestånd av sjöflickslända, ljus lyrflickslända, mörk lyrflickslända, röd flickslända och pudrad smaragdflickslända. Båda arterna jungfrusländor finns också här. Följer man stigen över bäcken finns ytterligare två groddammar till vänster som dock är lite svåråtkomliga. Bättre att gå till höger och den långsmala, rätt stora våtmark som ligger där. Här har bland annat setts vinterflickslända. Totalt 29 arter har setts hittills i Långeby.

Bild 18. En av våtmarkerna vid Långeby. A på karta 11. Trönningeån rinner i bakgrunden vid träridån.

11. Våtmarken vid Skedala

Karta 12. Skedala. P = parkering (1 bil), A stor, grund våtmark, B, mindre och djupare damm, C = översvämningsområde, fuktig gräsmark, D = Fylleån.

Vägbeskrivning: från väg 25 vid Skedala sväng söderut mot Mästocka/Årnarp (skyltat). Följ vägen ner mot Fylleåns dalgång. Parkering i liten ficka på östra sidan av vägen i höjd med våtmarken (som dock inte syns från vägen), samt ett par små fickor på västra sidan av vägen längre upp mot Skedala.

Kollektivtrafik: busslinje 145 och 318 stannar vid Skedala längs väg 25 (busshållsplats "Skedala").

Våtmarken ingår i ett nybildat naturreservat (Fylleåns dalgång), och ligger alldeles intill Fylleån, vilket gör att man får flera rinnande-vatten-arter på köpet som t.ex. jungfrusländorna, kungstrollslända, sandflodtrollslända och stenflodtrollslända. Lokalen består egentligen av två våtmarker; en större och grundare som övergår i blöt gräsmark på stora områden i de östra delarna, och en djupare och mindre damm ytterligare en kort bit åt nordost. Gräsmarkerna runt våtmarkerna och längs trädridån mot Fylleån bör man också leta i, här kan det fullkomligt vimla av födosökande trollsländor vissa dagar. Det finns både torra, sandiga partier med gles vegetation och fuktiga partier med frodig och mer högvuxen gräsvegetation. Även detta är en god lokal för mindre (och större) rödögonflickslända, samt flera arter av mosaiktrollsländor och ängstrollsländor. Mest notabelt för mig var att det fanns en pudrad kärrtrollslända där, en art som inte setts tidigare i kommunen. Det är en art som är skyddad på EU-nivå och fridlyst i Sverige. En annan kul sak med Skedalavåtmarken för en trollslände-nörd är

att det finns en population av mindre sjötrollslända i helblå morf, alltså den är helt blå även på mellankroppen. Ser väldigt speciella ut. Från bron över Fylleån kan man spana efter rinnande-vatten-arterna, men jag har sett dem även runt våtmarkerna.

Parkeringsmöjligheterna är tyvärr bedrövligt usla, det finns ett par små fickor längs vägen från Skedala där en bil får plats i varje (obs blockera inte infarten till betesmarkerna). Annars får man försöka hitta en plats i Skedala och promenera de 7-800 metrarna till våtmarken. Området betas av nötkreatur. Det har setts hela 32 arter hittills på lokalen.

Bild 19. Vy över delar av den större våtmarken.

Bild 20. Bilder på de frodiga gräsmarkerna och sankar, tuviga partierna i östra delen av området.

12. Björkelund

Karta 13. Björkelund. P = parkering, A = Fylleån där en promenadslinga går vid ån.

Vägbeskrivning: Från väg 25 sväng in söderut på en mindre väg (skyltat Björkelund) ca 2-3 km väster om Simlångsdalen. Följ vägen (håll till vänster där den delar sig vid sjön) tills du kört över gamla banvallen och kommer fram till Björkelunds-stugan där parkering finns. Här finns också en toalett.

Kollektivtrafik: busslinjerna 145 och 318 stannar längs väg 25 (hållplats "Äspered"), varifrån det är ca 1.1 km promenad.

Björkelund ägs och sköts av Naturskyddsföreningen och de senaste åren har massiva insatser för att gynna den biologiska mångfalden givit mycket goda resultat vad gäller många miljöer samt djur och växtgrupper, som t.ex. ginsthed, fjärilar, pollinatörer och fåglar. Det har också anlagts en promenadstig, och det är framför allt där den går längs med Fylleån som är av intresse för trollsländeskådare. Det finns också ett par mindre våtmarker som anlagts på senare år. Mindre sjötrollslända, stenflodtrollslända, kungstrollslända och jungfrusländorna är vanliga här men även flera mosaiksländor och flicksländor. Totalt 21 arter trollsländor har noterats hittills.

Bild 21. Vy över Fylleån från promenadstigen.

En hona av stenflodtrollslända, en typisk art i Björkelund

Tack!

Boken är framtagen inom projektet LIFE-Goodstream som är finansierat av EU-LIFE (projekt LIFE14 ENV/SE/000047), Havs och Vattenmyndigheten (anslag 1:12 åtgärder för havs- och vattenmiljö) samt Prytz stiftelse. Dessutom kommer en del av datan från inventeringar jag gjort inom projektet "Våtmarker som flödesbuffrare", finansierat av Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag (802-0091-19).

Stort tack även till de många markägare som upplåtit sin mark för våtmarksanläggning och nya bäck-fåror, med alla de olika miljö- och naturvårdsnyttor dessa åtgärder medfört! Även trollsländorna tackar er!

Ibland får man ställa upp som landningsplats åt sländorna. Här en brun mosaikslända som landade i pannan på mig när jag skulle fotografera den.

Några trollsländor i flykten. Överst: blå kejsartrollslända och guldtrollslända. Mitten: blågrön mosaikslända och fyrfläckad trollslända. Nederst: höstmosaikslända och brun mosaikslända.

Artlista och bildgalleri på de arter som påträffats i Halmstads kommun

Här följer en artlista på de arter som hittills setts i Halmstads kommun. För de arter jag själv sett har jag med bilder jag tagit på arterna. För de arter som är lite mer ovanliga finns förslag på lokaler där man kan se dem.

Listan omfattar samtliga de arter av trollsländor som setts i Halmstads kommun sedan år 2000, vilket är 47 stycken (i skrivande stund, juli 2023). Först står det svenska namnet och sedan det vetenskapliga inom parentes. Siffran efter namnet visar hur många rapporter det finns av arten i Halmstads kommun på Artportalen. Observera att antalet rapporter inte är samma sak som antalet lokaler eller antal individer. Till exempel så står det 9 på citronfläckad kärrtrollslända men det innebär som sagt bara att den rapporterats 9 gånger. Det rör sig i detta fall om en enda lokal (Långeby) där det setts en handfull individer de senaste 2-3 åren sedan den upptäckts genom inventeringarna i LIFE-Goodstream. Siffran ger en fingervisning om hur vanliga arterna är i kommunen. För de lite mer ovanliga arterna har jag också skrivit hur många lokaler arten påträffats i enligt Artportalen, och exempel på lokal att besöka. För en del arter har jag gjort korta små beskrivningar av beteende, utseende eller liknande som kan underlätta när man letar.

De arter som setts i Halmstads kommun kan delas in väldigt grovt i olika grupper beroende på hur de ser ut, se tabell på nästa sida. Beskrivningarna gäller utfärgade individer och särskilt hanar.

Grov beskrivning	Vidare beskrivning	Grupp eller art	Exempel på vanlig art
Liten och klen, kroppen blå och svart eller grönmetallisk eller röd eller brun, genomskinliga vingar	Grönmetallisk kropp, ibland med blåpudring	Smaragdflicksländor (3 arter)	Pudrad smaragdflickslända
	Blå och svart kropp	Dammflicksländor (10 arter)	Sjöflickslända
	Röd kropp	Röd flickslända	
	Brun kropp	Vinterflickslända	
Liten, metallglänsande kropp, blå/bruna vingar		Jungfrusländor (2 arter)	Blå jungfruslända
Stor, mosaikfläckar på bakkroppen ("brokig" bakkropp)		Mosaiksländor (8 arter)	Blågrön mosaikslända
Mycket stor, blå bakkropp, grön mellankropp		Blå kejsartrollslända	
Ganska stor, blåpudrad bakkropp		En av "de blåa" trollsländorna (5 arter)	Större sjötrollslända
Ganska liten, svart bakkropp med röda fläckar, vitt ansikte		"Rödsvarta kärrtrollsländor" (3 arter)	Nordisk kärrtrollslända
Ganska stor, brunaktig med 4 fläckar på vingarna		Fyrfläckad trollslända	
Ganska stor, grönmetallglänsande		En av skimmer trollsländorna (4 arter)	Metalltrollslända
Gul och svart, gröna ögon		Flodtrollsländor eller kungstrollslända (3 arter)	Stenflodtrollslända
Liten, röd/rödaktig eller svart eller gul/svart		Ängstrollsländor (5 arter)	Blodröd ängstrollslända

Kraftig smaragdflickslända (*Lestes dryas*) 7 rapporter, 4 lokaler (t.ex. Pramma eke/Fotstad). Ganska svår att skilja från pudrad smaragdflickslända, men hanen (vänstra bilden nedan) har blå ögon av särskilt skarp nyans och den blåa pudringen på bak kroppens övre del är tvärt avhuggen mitt på andra segmentet (S2), så bara halva det segmentet är blåfärgat. Bilden till höger visar en hona.

Pudrad smaragdflickslända (*Lestes sponsa*) 149 rapporter. En mycket vanlig art som kan ses vid alla vatten från slutet på maj och framåt. På bilden nedan visas en hane till vänster och en ung hona till höger.

Mindre smaragdflickslända (*Lestes virens*) 7 rapporter, 4 lokaler i kommunen. Ganska ovanlig. Den kan också vara svår att skilja från pudrad smaragdflickslända, men mindre smaragdflickslända är helt gul i nacken alldeles bakom/under ögonen. Den har vi sett vid Stjärnarp, våtmarken vid Längenäsudden och Pramma eke/Fotstad.

Vinterflickslända (*Sympecma fusca*) 13 rapporter, 4 lokaler nära varandra i Stjärnarpområdet. Den enda arten man kan se som vuxen individ året om. Den brun-beige färgen gör dock att den lätt smälter in i bakgrunden bland vissna vegetation. Då jag hittade den i Stjärnarp 2021 var det första fyndet i Halmstads kommun och bara andra fyndet någonsin för Halland (det första gjordes i Bua år 2012), och sedan dess har det tillkommit en handfull fynd i Stjärnarp och ett par i Varberg.

Blåbandad jungfruslända (*Calopteryx splendens*) 107 rapporter. En vanlig art i kommunen framför allt längs våra vattendrag. Den fjärilslika, fladdrande flykten över vattnet gör jungfrusländorna ganska lätta att se. Honorna kan dock vara svårbestämda mellan de två arterna.

Blå jungfruslända (*Calopteryx virgo*) 163 rapporter. En vanlig art i kommunen framför allt längs våra vattendrag. Honornas vingar är mörkare än de hos den blåbandande jungfrusländan.

Flodflickslända (*Platynemis pennipes*) 14 rapporter, ett tiotal lokaler i kommunen, vid rinnande vatten. Förmodligen är den vanligare än statistiken visar då den är lätt att missa och inte så iögonfallande som jungfrusländorna. Vadstället i Nissan vid Sennan samt Björkelund är bra lokaler för arten.

Griptångsflickslända (*Coenagrion armatum*). En odokumenterad rapport (dvs inget fotografi) från Haverdals-trakten för drygt 10 år sedan (2013). Den kan möjligen också vara förbisedd, den flyger tidigt på året (maj) och rör sig mest i vattenvegetationen, lågt, nära vattenytan så den är ganska svår att hitta även på lokaler där den är vanlig. Jag har aktivt sökt efter den i Halmstad de senaste åren men hittills inte lyckats hitta den.

Spjutflickslända (*Coenagrion hastulatum*) 57 rapporter. Arten har setts på ett 30-tal lokaler och är ganska vanlig i kommunen. Hanen har gröna ögon-undersidor vilket det bara är månflicksländan som också har. På bakkroppens andra segment (S2) har den en teckning som kan liknas vid en Torshammare med ett "spjut" som pekar mot den, längre ner på bakkroppen.

Månflickslända (*Coenagrion lunulatum*). 15 rapporter. Har setts på 10 lokaler varav 5 är i projektet LIFE-Goodstream. Den är förmodligen vanligare än så men är nog förbisedd då den dels liknar spjutflickslända och dels är en av alla dessa olika "blå flicksländor" som kan vara svåra att artbestämma för nybörjare. I stället för spjutflicksländans Torshammare har den en halvmåneformad teckning på S2 och ett par streck på sidorna ("polisonger").

Ljus lyrflickslända (*Coenagrion puella*). 150 rapporter. En av de vanligaste blå flicksländorna och den finns i princip i alla småvatten, dammar, våtmarker och sjöar vi har i kommunen. Teckningen på S2 kan liknas vid ett "U" (den hette tidigare U-flickslända).

Mörk lyrflickslända (*Coenagrion pulchellum*). 52 rapporter. Inte riktigt lika vanlig som ljus lyrflickslända men absolut inte sällsynt, dock oftast i mindre antal än ljus lyrflickslända på varje lokal. Ett kännetecken för mörk lyrflickslända är det blåa "utropstecknet" på den svarta ryggen och den speciella teckningen på det andra bakkroppssegmentet (S2) som mer liknar ett "Y" än den ljusa lyrflicksländans "U" (den kallades tidigare för Y-flickslända).

Sjöflickslända (*Enallagma cyathigerum*) 181 rapporter. Förmodligen vår vanligaste flickslända och finns liksom ljus lyrflickslända vid nästan alla vatten. På bakkroppens segment S2 har den en teckning som liknar en svamp, och den har mycket breda skulderlinjer.

Större rödögonflickslända (*Erythromma najas*) 48 rapporter, sedd vid ca 25 lokaler. Ganska vanlig såväl i våtmarker i jordbrukslandskapet som vid sjöarna i inlandet. Ser man en flickslända med röda ögon har man bara två att välja på. Om det blåa fältet längst ner på bakkroppen är tvärt avhugget mot det svarta är det större rödögonflickslända.

Mindre rödögonflickslända (*Erythromma viridulum*) 30 rapporter och sedd vid 7 lokaler i kommunen. Ovanligare än sin större släkting. Det blåa fältet på bakkroppens spets går in med en kil på undersidan. Larssons våtmark är nog den bästa och enklast lokalen om man vill se den. Där finns även dess större släkting för direkt jämförelse. Finns även t.ex. i buffringsdammarna i Getinge, våtmarken i Skedala och Trönninge ängar.

Större kustflickslända (*Ischnura elegans*) 123 rapporter. Vanlig i hela kommunen vid de flesta typer av vatten. Kustflicksländorna har små och helt runda ögonfläckar och har mörk bakkropp med ett blått "stoppljus" i änden. Den större kustflicksländans hanar kan finnas i olika färgvarianter. Ljusblå är vanligast, men de kan vara bruna, grön, lila och orangea.

Mindre kustflickslända (*Ischnura pumilio*). 24 rapporter och sedd vid ett tiotal lokaler och betydligt sällsyntare än sin släkting. Blå och svart liksom den större kustflicksländan men som syns på bilden nedan är särskilt honorna oftast helt annorlunda färgade, t.ex. orangea. Den har setts i bland annat Stjärnarp, Långeby, våtmarken vid Lågenäsudden och Larssons våtmark.

Röd flickslända (*Pyrrosoma nymphula*). 170 rapporter. En vanlig flickslända som är lätt att känna igen eftersom det är den enda som är röd. Den finns vid rinnande vatten, våtmarker och sjöar.

Klarblå mosaikslända (*Aeshna affinis*) En rapport. En mycket ovanlig trollslända i vår del av Sverige och inte särskilt vanlig (ännu) i de flesta delarna av landet. Den är en sen invandrare och är sannolikt på spridning från södra och östra Sverige där den först påträffades (år 2010 i Skåne). Jag och Viveka Strand såg den i våtmarken vid Pramma eke/Fotstad år 2022 och det var då det första (och hittills enda) fyndet för Halland. Fotot nedan är dock taget på Öland.

Blågrön mosaikslända (*Aeshna cyanea*). 158 rapporter. En av våra vanligaste mosaiktrollsländor och den art som oftast påträffas i folks trädgårdar. De är påtagligt nyfikna och undersökande och irrar sig därför ofta in i uterum och inglasade altaner. Anlägger man en trädgårdsdamm är chansen stor att den hittar dit. Annars kan de hittas vid alla typer av vatten. Den känns igen på de väldigt breda, nästan äggrunda skulderlinjerna och att den har ett blått band tvärsöver bakkroppens sista segment. De flesta mosaiksländor har istället två fläckar där

Brun mosaikslända (*Aeshna grandis*). 170 rapporter. Även denna är en mycket vanlig mosaikslända. Den är ganska lätt att känna igen eftersom den är helbrun och dessutom inte har helt genomskinliga vingar utan de är rökfärgad/bruntonade. Den är ganska tidigt på vingarna och är ofta en av de första mosaiksländorna man ser på våren, endast slagen av arten tidig mosaikslända.

Starrmosaikslända (*Aeshna juncea*). 5 rapporter och sedd vid 5 lokaler. Den är förmodligen lite förbisedd och är rimligtvis betydligt vanligare i Halmstads kommun än vad statistiken säger. Den kan finnas i alla möjliga miljöer från grunda våtmarker vid kusten, via anlagda våtmarker i jordbrukslandskapet, till myrarna i inlandet. Men som sagt förvånansvärt få observationer i Halmstads kommun. En art att spana lite extra efter. Fotot visar en äggläggande hona.

Höstmosaikslända (*Aeshna mixta*) 87 rapporter. En vanlig mosaikslända hos oss och den är framför allt sensommarens slända. Det är sällan man ser någon höstmosaikslända innan augusti, men å andra sidan kan de flyga en bra bit in i oktober. Då är det ganska ont om andra mosaiksländor att förväxla den med, i våra trakter nästan bara den blågröna mosaiksländan och de är inte alls lika varandra. Höstmosaiksländan känns igen på att den har väldigt otydliga skulderlinjer som ibland knappt ens syns och en tydlig ljus tillspetsad triangel på S2 (andra bakkroppssegmentet) som kan liknas vid en golf-pegg. Den är också en av våra minsta mosaiksländor. Fotot nedan visar hanen till vänster och honan till höger.

Gungflymosaikslända (*Aeshna subarctica*) 2 rapporter och bara sedd vid 1 lokal. Jag och Viveka Strand hittade den år 2020 i Fågelsjön som ligger nära lokalen Pram-ma eke/Fotstad, och sedan sågs den där även 2021. Det är nog den lokal som ligger närmast Halmstad, men arten finns förmodligen på fler ställen i kommunen även om det saknas rapporter på Artportalen. Leta på näringsfattiga mossar och igenväxta sjökanter längre inåt landet. Den kräver gungflyn som namnet antyder så det kan vara lite besvärligt att ta sig ut till de miljöer där den trivs. I Fågelsjön finns det en pytteliten öppen vattenspegel i mitten, omgiven av ca 20-50 m breda gungflyn. Gungflymosaiksländorna flyger där tillsammans med starrmosaiksländor ute över gungflyt nära vattnet.

Blå kejsartrollslända (*Anax imperator*) 131 rapporter. Numera en mycket vanlig trollslända trots att den är en ganska sen invandrare, första gången den sågs i Sverige var år 2003 på Gotland. Nu finns den i princip vid varje vatten hos oss i Halmstads kommun och stora delar av Sverige. Det är vår största art och de är lätta att se och känna igen när hanarna patrullerar över vattnet i dammen eller våtmarken.

Tidig mosaikslända (*Brachytron pratense*) 47 rapporter. En ganska vanlig mosaikslända och som namnet säger så är den mycket tidigt på vingarna på våren, redan i mitten av maj är de i full gång. Däremot är det sällan man ser någon efter midsommar. Eftersom det är den enda mosaiksländan som flyger så tidigt så finns det oftast inget att ta fel på. Annars har den liknande breda skulderlinjer som blågrön mosaikslända, men mellankroppen är tydligt hårig om man ser den väl (på engelska heter den "hairy hawker").

Sandflodtrollslända (*Gomphus vulgatissimus*) 12 rapporter, varav två tredjedelar är fynd av larver vid inventeringar av bottenfauna i rinnande vatten. Det är påfallande få fynd av vuxna individer av sandflodtrollslända i Halmstads kommun, endast 4 stycken, det är ju ändå Hallands landskapstrollslända. Alla rapporter på Artportalen (inklusive larverna) kommer från antingen Nissan eller Fylleån. Jag har sett den vid lokalerna Pramma eke (Nissan) och våtmarken vid Skedala (Fylleån). Den är nästan säkert vanligare än statistiken visar.

Stenflodtrollslända (*Onychogomphus forcipatus*) 127 rapporter. Betyddigt vanligare i kommunen än sandflodtrollsländan, och de ca 50 lokalerna är inte lika fokuserade läng Nissan och Fylleån, utan inkluderar t.ex. Trönningeån, Alslövsån, Assman, Slissån, Sennanån m.fl. mindre vattendrag. Hanen är ganska lätt att känna igen på sin stora gripklo längst bak på bakkroppen. Hanarna sitter ofta på stenar i vattnet eller på bar botten/blottad sand intill vattnet.

Kungstrollslända (*Cordulegaster boltonii*) 212 rapporter. Vår näst största art och vanlig i kommunen. Storleken och den gulsvarta teckningen med de gröna ögonen gör att den nog uppmärksammas lätt där den finns. Vanligtvis trivs den bäst i skogsbäckar och därmed en bit inåt landet i Halmstads kommun, men jag har sett den i många av våra anlagda våtmarker och vattendrag i det öppna jordbrukslandskapet. Bland de lokaler som presenteras i denna skrift så har jag sett den vid Långeby, Stjärnarp, Rothugget, Vadstället i Sennan, Björkelund och Våtmarken vid Skedala.

Guldtrollslända (*Cordulia aenea*) 76 rapporter. En vanlig art vid anlagda våtmarker i jordbrukslandskapet. Jag har sett den vid mina inventeringar i bland annat Larssons våtmark, Stjärnarp, våtmarken vid Skedala och Långeby. Den är tidigt igång på våren, redan i maj, och är då den enda metallglänsande trollsländan som flyger vilket gör att man vet att det är just den arten. Senare framåt juni kommer till exempel metalltrollsländan igång, och då blir det knepigare att artbestämma då de är ganska lika.

Mindre glanstrollslända (*Somatochlora arctica*) En dokumenterad (dvs med foto) rapport från Långhultamyrarna år 2015. Alltså mycket ovanlig i Halmstads kommun. Dock finns den nästan garanterat här i hyfsade antal om man ger sig ut och letar i lämpliga miljöer. Då ska man bege sig inåt landet till myr- och mosskanter och spana bland de småtallar som oftast växer i randen av myrarna.

Metalltrollslända (*Somatochlora metallica*) 33 rapporter från ett 25-tal lokaler. En ganska vanlig art som dock lätt kan förväxlas med guldtrollslända. Metalltrollslända finns både i våtmarkerna i jordbrukslandskapet och i sjöarna i skogsbygden.

Gulfläckad glanstrollslända (*Somatochlora flavomaculata*) 1 rapport, ett odokumenterat fynd (utan foto) från Rothugget (lokal 8) år 2022. Den är ganska vanlig i hela södra halvan av Sverige och kan nog vara förbisedd i Halland och Halmstad eftersom även den kan förväxlas med de andra grönmetallglänsande trollsländorna (guldtrollslända, metalltrollslända och mindre glanstrollslända).

Pudrad kärrtrolslända (*Leucorrhinia albifrons*) 4 rapporter från 4 lokaler, varav två är larvfynd från projektet LIFE-Goodstream i våtmarker vid Trönningeån. År 2020 såg jag och Viveka Strand dock en vuxen individ vid våtmarken i Skedala som då var första fyndet för Halmstads kommun. I år (2023) sågs dessutom 3 individer vid Stora Skärsjön ca 1 mil sydost om Skedala.

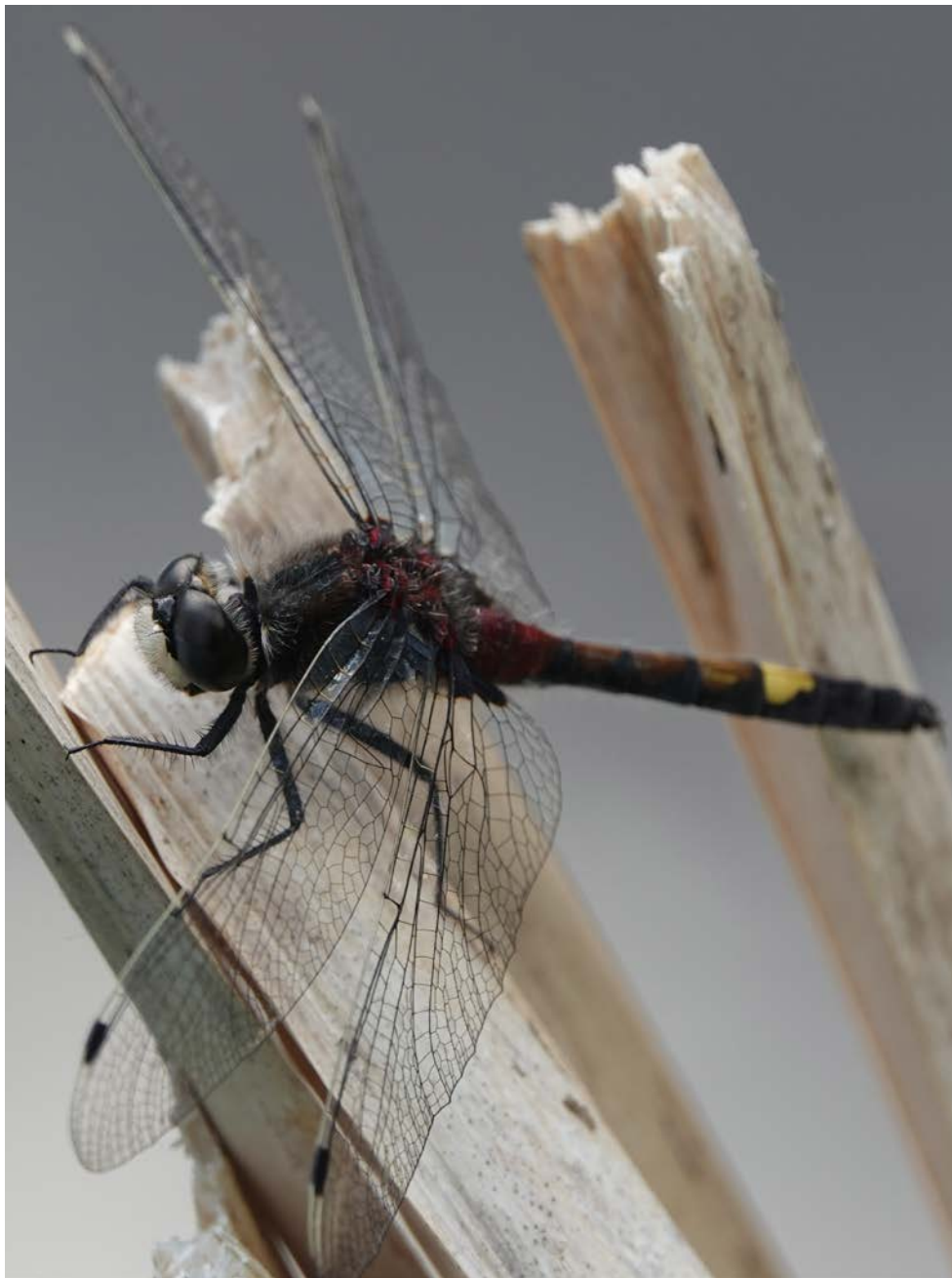

Bred kärrtrolslända (*Leucorrhinia caudalis*) 1 rapport, ett odokumenterat fynd (dvs utan foto) från Stora Skärsjön år 2021.

Myrtrollslända (*Leucorrhinia dubia*) 14 rapporter från ett tiotal lokaler, bland annat Stjärnarp och Långeby. Det är den minsta av de tre röd-svarta kärrtrollsländorna (myr, nordisk och citronfläckad) och också den som har minst rött på bakkroppen.

Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*) 9 rapporter, samtliga från en enda lokal, Långeby, där jag upptäckte den år 2019, och har sedan sett den där varje år inklusive i år (2023). Den skiljs från de två övriga röd-svarta kärrtrollsländorna på sitt gula märke på bakkroppen. Den är skyddad på EU-nivå och fridlyst.

Nordisk kärrtrollslända (*Leucorrhinia rubicunda*) 14 rapporter från 8 lokaler, bland annat Långeby och våtmarken vid Pramma eke/Fotstad.

Bred trollslända (*Libellula depressa*) 119 rapporter. En vanlig art som är ganska lätt att känna igen på sin breda kropp där hanen är blå och honan gulbrun. De är väldigt snabba på att hitta nyanlagda våtmarker och gillar miljöer med bar jord i strandkanten.

Fyrfläckad trollslända (*Libellula quadrimaculata*) 206 rapporter. En mycket vanlig trollslända som finns vid alla typer av vatten. Förutom de svarta vingmärkena har den en extra fläck på varje vinge, alltså fyra fläckar vilket givit den namnet, även om det ser ut som att den har 8 fläckar med vingmärkena inräknade.

Större sjötrollslända (*Orthetrum cancellatum*) 49 rapporter från ett 25-tal lokaler. En ganska vanlig art som liksom bred trollslända trivs vid blottade stränder. Den påträffas dels vid anlagda våtmarker och dels vid sandstränder i sjöar inåt landet. Den är ganska lik sin nära släkting mindre sjötrollslända men skiljs på att den har svarta vingmärken och ofta en svart (mörk) bakre del på bakkroppen.

Mindre sjötrollslända (*Orthetrum coerulescens*) 74 rapporter, ett 30-tal lokaler. Den är mer knuten till rinnande vatten än sin släkting större sjötrollslända, men påträffas även vid t.ex anlagda våtmarker i jordbrukslandskapet. Noterad från bland annat Larssons våtmark, Stjärnarp, Björkelund och våtmarken vid Skedala. Den har orangea vingmärken och bakkroppen är oftast blå hela vägen.

Svart ängstrollslända (*Sympetrum danae*) 95 rapporter. En vanlig art som trivs i mossar och myrar i de inre delarna av kommunen då de lägger sina ägg i vitmossan i dessa miljöer. Dock är den vanlig vid våtmarker i jordbrukslandskapet också även om de inte reproducerar sig där. Det är vår minsta ängstrollslända och ser man en liten helsvart trollslända är det svart ängstrollslända (hanen, vänstra bilden nedan). Honan (och unga hanar) är gul-svarta och har en svart triangel på mellankroppen som är ett bra kännetecken (se högra bilden nedan som visar en ung hona).

Gulfläckad ängstrollslända (*Sympetrum flaveolum*) 14 rapporter. Har setts vid drygt 10 lokaler i kommunen och är vår ovanligaste ängstrollslända. De stora, gula fläckarna på vingbaserna gör att den är lätt att känna igen. Den har jag sett vid bland annat Stjärnarp, våtmarken vid Skedala, buffringsdammarna vid Getinge och Pramma eke/Fotstad.

Blodröd ängstrollslända (*Sympetrum sanguineum*) 140 rapporter. En mycket vanlig art där hanen är röd med helt svarta ben och ganska lätt att identifiera.

Större ängstrollslända (*Sympetrum striolatum*) 62 rapporter. En vanlig art som dock kan vara svår att skilja från tegelröd ängstrollslända, även för experter. Båda arterna har röda hanar och gulbruna honor och de finns vid nästan alla typer av vatten och i gräsmarkerna runtomkring.

Tegelröd ängstrollslända (*Sympetrum vulgatum*) 104 rapporter. Mycket vanlig i kommunen och liksom de övriga ängstrollsländorna flyger de under andra halvan av sommaren och ända in i oktober/november vissa år.

Två arter som kanske snart dyker upp i Halmstad

Det har som sagt setts 47 arter i Halmstads kommun hittills men det händer mycket i trollsländefaunan för tillfället och det är nästan säkert så att det kommer att upptäckas nya arter som etablerar sig här inom närmsta tiden. Dessutom så är det inte så många i Halmstad som intresserar sig för trollsländor så det finns nog arter i kommunen som vi ännu inte upptäckt. Här är två arter som jag tror (hoppas) borde kunna upptäckas framöver, och som är ganska lätta att känna igen.

Mindre kejsartrollslända (*Anax parthenope*) En art som invandrat till Sverige sent och som nu sprider sig snabbt. Ännu inte dokumenterad i Halland utan finns mest på östkusten, men det lär bara vara en tidsfråga. En mycket stor trollslända som i flykten ser allmänt brun ut men med en blå markering ("sadel") på bakkroppen och med gröna ögon. Fotot nedan är taget i Blekinge.

Karmintrollslända (*Crocothemis erythraea*). Mycket ovanlig i Sverige, men det har setts enstaka individer i Skåne de senaste 3-4 åren, och den verkar vara på spridning norrut i Europa. Kan möjligen dyka upp i någon kustnära våtmark i Halmstad också! Känns igen på att den är lysande knallröd och större och bredare än till exempel blodröd ängstrollslända. Fotot nedan är taget i Slovenien.

